

Kronika

FRANCE PIBERNIK, SEPTEMBER

Književnost

Pesnik in esejist France Pibernik se je v tok povojne lirike vključil prvič z zbirko Bregovi ulice leta 1960. V štirih ciklih: Pozabljeni, Ulica obraz, Bregovi ostanejo. Moja pokrajina stopajo v ospredje motivi ljubezenskih deziluzij, tujstva, odtujenosti, neizpoljenih želja, osamljenosti na življenjski poti, vrženosti v svet (Rekvjem naše mladosti), refleksije o svetu in človekovem položaju v njem (Pozabljena pesem), pa vse do vojnih motivov (Intermezzo prestreljenih rok). V drugem ciklu Ulica obraz je ob vojni baladi (Žalost mrtvih tovarišev) prevladujoča ljubezenska tematika, v tekstu Večerni obraz pa se ubesedeni lirski subjekt v refleksiji od-poveduje krščanski metafiziki in družinski tradiciji. V tretjem ciklu Bregovi ostanejo so najizrazitejši motivi človekove bivanjske stiske, neizživetosti življenja (Mimo sebe) ter meščanskega konformizma (Capriccio št. 1). V zadnjem ciklu Moja pokrajina vzpostavlja lirski subjekt fiktivni svet humanističnega etosa, človeka in sveta: »To je pokrajina, ki ne zatone z večernim soncem / in živi dalje z zvezdami noči / in v pesmi vseh, ki so kdajkoli ljubili. / To je pokrajina, ki molči, / kadar spoznaš njen obraz, / pokrajina, ki ljubi, če ostajaš / tista pokrajina, ki je dom.« (56) V antropocentričnem svetu zamenjuje France Pibernik humanistično normativnost in se kljub vsem deziluzijam odloča zanjo.

V drugi zbirki Ravnina (1968) že v prvem ciklu Vhod prevladuje meditacija o človekovem položaju v svetu: vse od problemov rojstva, evolucije, ži-

vljenjske poti, iskanja lastnega bistva, minljivosti in konca bivanja se razpne lok refleksij. V najizrazitejšem tekstu Mali kvartet prerašča Pibernikova lirika osebnoizpovedni karakter, tako značilen za prvo zbirko Bregovi ulice, in v kozmični metaforiki radikalizira problem človekovega bivanja. V drugem ciklu Ogrodje niha pesniški izraz med deklarativno ironijo (Capriccio št. 2) in nadrealistično metaforiko (Ostrina, Mali totem, Sonce v mreži). Prvi tekst tretjega cikla Drevo z naslovom Položene kariatide je z deklarativno neposrednostjo mejnik med refleksijo, iluzijo o svetu in pristajanjem na spoznano pojavnost: «Nam, / ki nismo mogli / v eldorado svojega časa, / ostane samo kamenje / te dobre dežele vseh časov. / Zato položimo svoja telesa v ravnino.» (37) Ob motivu življenjskega dolgčasa (Stolpi pogumnih) in hrepene-nja po domu, ljubezni (Jutro španskih jezdecev) se prvič v Pibernikovi poeziji pojavijo folklorni motivi (Vaški totem, Žgalna pesem, Glas ribe faronike). V Soočenju, edinem izrazitem tekstu četrtega cikla Razcvesti, doseže motiv subjektovega minevanja, odtujenosti, praznine svoj vrh. Zadnji cikel Na pragu veselja z neke vrste epigrami na novi način preskuša razmerje med človekom in svetom. V daljših tekstih Slep vertikale, Koračnica tisočletja in Žalostinka za Kosovelom se v Pibernikovem pesniškem izrazu pojavlja prikrita ironija, vendar ostaja v okviru celotne zbirke obroben izrazni način.

V zbirki Ravnina, izšli osem let po prvencu Bregovi ulice, se pesniški izraz iz začetne osebne izpovednosti razvije v izrazitejšo refleksijo, meditacijo, deloma pa ostaja v enopomenski deklarativnosti, zlasti v najkrajših tekstih. S prehodom iz osebne tematike (ljube-

(France Pibernik, September, Založba Obzorja Maribor 1974, opremil Matjaž Vipotnik, str. 69)

zenska in življenjska deziluzija, odtujenost, minljivost...) v radikalizirano problematiko človekovega življenja in položaja v svetu se Francetu Piberniku adekvatno stopnjuje izdelanost in izrazitost pesniškega izraza, predvsem v daljših tekstih.

V pesniškem listu 14 se Pibernikova pesniška usmerjenost opredeljuje predvsem do nekaterih iz slovenske literarne skušnje in zgodovine povsem znanih in določenih pojavov. Sem sodijo »prepesnitve« npr. drugega Brižinskega spomenika, Rateškega, Stiškega, nova upesnitev motivov iz zakladnice slovenskih ljudskih pesmi (Lepa Vida, Goljot, Kralj Matjaž k. g.) in pesniška aktualizacija nekaterih zgodovinskih tem 15. in 16. stoletja (Štirinajsto štirinajst, Suhu dol 1573, Korant, Iz Katekizma 1550). Pibernikova protibrižinska teza: »Če bi naš ded / ne bil grešil / bi nas ne bilo / ne bi bilo greha / ne milosti / ne pokore / in Črtomir / se ne bi rešil / na ono stran / ležal bi ajdovsko pokopan / ... / A bil je dan jeze / in bil je dan greha / ki nas je rešil ... »zanika rešilno transcendenco, metafiziko in ob diahroniji pojavov pristaja na antropocentrični svet. V protirateški tezi (protiveri): »Verujem da sem se rodil jaz bastard / bridkost milosti svoje matere / in verujem da bom rešen spočetega greha / v trnovi mržnji zamenojcev,« France Pibernik aktualizira problem slovenske zgodovine iz obdobja tlačanstva in z obsodbo plemiške »pravice prve noči« izpoveduje vizijo kontinuitete slovenske zgodovine.

V tekstih Lepa Vida, Goljot, Kralj Matjaž k. g., prepesnitvi ljudskih motivov, ruši Pibernikova varianta znanih tem njihovo metafizično, iluzionistično, fiktivno navzočnost in se v izbrisu transcendenčnih resnic in vrednot tudi tu odloča za nemetafizični antropocentrizem.

Med preostalimi štirimi teksti Pesniških listov (Štirinajsto štirinajst, Suhu dol 1573, Korant in Iz Katekizma

1550) se Pibernikova refleksija vrača v motiviko slovenskih kmečkih uporov in reformacije in v »popravku« Trubarjevega Katekizma ponovno zanika sleherno metafiziko: »Vsem slovenecem moje ljubezni / bi rad za vse večne čase zapisal / besedo ki ne bi bila milost / besedo mesa in krvi / besedo zemlje in duše / besedo ki bi bila rojstvo besede / in besedo ki v njej smrt bo ime la besedo / zakaj spoznani poslej bomo umirali s svojim imenom.

V zadnji zbirki September* (razdeljeni na štiri cikle) se Pesniški listi v celoti pojavijo ponatisnjeni v njenem prvem izmed štirih ciklov: Razlage, le da jim avtor doda še tri tekste: Rateški II, Peter Klepec in Deseti brat. V novih tekstih: Rateški II avtor obrazec znanega, obveznega očenaša poruši z novimi pomenskimi, vsebinskimi zvezami in sporočenimi tezami, vendar ohranja njegovo sakralno podobo celote: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh / milosti polno da bo živela duša dedov / v besedi vnukov daj nam milost dedov / v besedi vnukov daj nam milost besede / ... / Daj nam milost besede reši nas / prekletstva nemih na veke vekov. / Amen« (13) Preostala teksta Peter Klepec in Deseti brat prepesnjeta motiva slovenske ljudske pesmi. Pibernikova »razlaga« znanih mitov in konkretnih, zgodovinskih dogodkov, pojavov išče bistvene značilnosti slovenskega človeka v obdobju med desetim in šestnajstim stoletjem. Ob teze, ki jih dokumentarično ponujajo npr. slovenski cerkveni spomeniki, prvi dokazi slovenske pisane besede in ob zgodovinske dogodke v obdobju slovenskih kmečkih uporov ter ob mite slovenskih ljudskih pesmi, postavlja avtor svojo vizijo zgodovine in človeka v njej, zato so prepesnitve, poustvaritve sploh možne. Avtor jemlje znanim pojavom njihovo zgodovinsko ustaljeno pomenskost, karakternost, jim z zamenjavo lastnosti dodaja svoj miselni, spoznavni profil, katerega bistvo je vi-